

Śląskie Studia Historyczno-Teologiczne 33 (2000) s. 395–397

PASTORALE ENTWICKLUNG PASSAU. ZWISCHENSTAND MAI 1999.
DOKUMENTATION DER KLAUSURTAGE, Passau 1999, 368 s.

Symboliczna i znacząca dla chrześcijaństwa cezura roku 2000 jest dla Kościoła okazją i zobowiązaniem do refleksji nad własną tożsamością, a to znaczy równocześnie nad własnym życiem i własną posługą, widzianymi zarówno w ich aktualnym kształcie, jak i w perspektywie zadań i wyzwań, które przynosi z sobą nadchodzący czas. Owa refleksja dotycząca w najszerszym zakresie Kościoła powszechnego konkretyzuje się i nabiera precyzyjnych kształtów w wymiarze Kościoła lokalnego. Jedną z diecezji, które podjęły konkretne kroki w tym kierunku, jest niemiecka diecezja Passau. W roku 1997, kierujący tą diecezją bp Franz Eder, idąc za głosem Diecezjalnej Rady Duszpasterskiej, zainicjował szeroko zakrojoną konsultację, której przedmiotem była analiza obecnego stanu duszpasterstwa diecezjalnego i próba nakreślenia kierunków jego rozwoju na najbliższe lata.

Pierwszym etapem były stosunkowo obszerne wypowiedzi grupy kilkudziesięciu osób szczególnie zaangażowanych w życie i posługę Kościoła diecezjalnego. Zebrano je i opublikowano w opracowaniu zatytułowanym: *Der Rede wert. 73 Kirchengespräche*. Kolejny krok stanowiły spotkania pastoralne w październiku 1998 r., w ramach których 450 czynnych w duszpasterstwie osób przedstawiło swoje uwagi i przemyślenia na tematy duszpasterskie, co zaowocowało opracowaniem trzech memorandumów w sprawie rozwoju duszpasterstwa diecezjalnego. Trzecie stadium prac miało stworzyć okazję dla twórczego włączenia się w refleksję nad duszpasterską przyszłością diecezji praktycznie dla wszystkich chętnych diecezjan, szczególnie tych, którzy uczestniczą aktywnie w życiu Kościoła, działając w parafialnych radach duszpasterskich bądź w różnego rodzaju ruchach, stowarzyszeniach i organizacjach kościelnych. Recenzowana pozycja stanowi prezentację rezultatów tego właśnie etapu.

Trudno nie postawić pytania o rangę tego opracowania i jego znaczenie. Nie ulega wątpliwości, iż dla samej diecezji Passau i jej perspektyw pastoralnych jest ono istotne, stanowi bowiem integralny element podjętych poczynań i umożliwia ich kontynuację mającą zaowocować nakreśleniem planu duszpasterskiego na najbliższe lata, precyzującego jego priorytety i sugerując sposoby realizacji. Wydaje się jednak, że omawiana publikacja może z kilku powodów stanowić nie tylko interesującą, ale i cenną lekturę także dla szerszego grona odbiorców, nawet spoza niemieckiego kontekstu eklezjalnego.

Na uwagę i refleksję zasługuje najpierw sam fakt podjęcia tego typu szeroko zakrojonej konsultacji pastoralnej przez kończącego już swoje posługiwanie Biskupa Diecezjalnego i znaczące zainteresowanie, z jakim spotkała się ona w Kościele lokalnym, który na pierwszy rzut oka uchodzić może za wspólnotę, jak na niemieckie uwarunkowania, raczej tradycyjną, przywiązaną do istniejących form posługi duszpasterskiej i daleką od powierzchownej fascynacji innowacjami pastoralnymi. Okazuje się jednak, że także członkowie tej wspólnoty w wysokim stopniu czują się odpowiedzialni za jej przyszły kształt, świadomi są problemów i wyzwań, którym muszą sprostać, i nie uchylają się od podjęcia związanej z tym odpowiedzialności.

W pracach tego etapu wzięło udział bez mała 4500 wiernych, którzy poświęcili na obrady i dyskusję łącznie 30 000 godzin. Jest to liczba zaskakująco duża, biorąc pod uwagę stosunkowo niewielką diecezję i oczekiwania organizatorów, którzy sami przyznają, iż liczyli się z o wiele mniejszym zainteresowaniem diecezjan.

Do szerszego zainteresowania się problematyką pastoralną diecezji Passau wydają się również skłaniać zmiany, jakie na tym terenie dokonały się w minionych latach. Jeszcze w okresie powojennym Dolna Bawaria należała w obrębie Niemiec do obszarów szczególnie gospodarczo i kulturowo zapóźnionych. Dziś zaliczana jest ona do terenów bogatych, nowoczesnych i dynamicznie się rozwijających. Także brzemienne w skutki wydarzenia europejskie z roku 1989 miały duże znaczenie dla tego terenu, łączyły się bowiem z niespodziewanym otwarciem granicy wschodniej w kierunku sąsiedniej Republiki Czeskiej, a pośrednio również innych państw dawnego „bloku wschodniego”. Wielorakie szanse, ale i zagrożenia związane z tym procesem i powstała w jego wyniku nową sytuacją dały się tutaj właśnie szczególnie wyraźnie odczuć.

Nie bez znaczenia jest fakt, iż pomimo zachodzących zmian i trudności, jakie w tym kontekście przeżywa Kościół w Niemczech, właśnie w Bawarii jest on po dziś dzień bardzo solidnie osadzony w realiach społecznych, odgrywa nadal liczącą się rolę w życiu ludzi i aktywnie współuczestniczy w kształtowaniu otaczającej go rzeczywistości. Z tej też racji rozstrzygnięcia pastoralne podejmowane przez jeden z Kościołów partykularnych istniejących na tych terenach mogą okazać się interesujące także dla innych diecezji, w tym także polskich.

Szczególnie wartościowe jest zaprezentowanie w omawianej pozycji metody, jaką wypracowano i zastosowano w diecezji Passau dla przeprowadzenia wspomnianej konsultacji pastoralnej i przedstawienia jej wyników. Ideą wiodącą było dążenie do umożliwienia swobodnej, ale rzeczowej, konstruktywnej i w miarę możliwości pozbawionej zbyt subiektywnych akcentów wypowiedzi na temat kształtu duszpasterstwa w poszczególnych parafiach i całej diecezji.

Drogą do zrealizowania tego zamierzenia była praca w małych, liczących przeciętnie ok. 15 uczestników grupach. Grupy konstituowały się spontanicznie w ramach parafii (zwłaszcza przy działających parafialnych radach duszpasterskich), bądź przy istniejących stowarzyszeniach i organizacjach kościelnych lub w obrębie powiązań „profesjonalnych” bądź stanowych (np. grupy kapłanów, młodzieży czy uczniów). Pracą w grupach kierowało grono 134 przygotowanych przez diecezję moderatorów, tak kobiet (40%) jak i mężczyzn (60%), zarówno świeckich (66%) jak i kapłanów (34%). Każda grupa mogła zaprosić do współpracy dowolnego, wybranego przez siebie moderatora, a nawet dwóch moderatorów. Sugerowano przy tym, aby były to raczej osoby spoza danej grupy, co miało gwarantować bardziej sprawne i bezstronne kierowanie przebiegiem prac.

Grupa spotykała się zasadniczo na specjalnie w tym celu zorganizowanym „dniu skupienia” (tzw. Klausurtag) we własnej parafii (51%) bądź w jednym z ośrodków diecezjalnych (49%), poświęcając na prace przeciętnie ok. 6,5 godziny. Sama praca przebiegała według ściśle ustalonego planu, który co do minuty określał czas trwania poszczególnych etapów spotkania (szczegółowy schemat owego planu znajdziemy w omawianej publikacji). Może się wydać dziwnym aż tak drobiazgowo „sterowanie” pracą grupy. Wydaje się jednak, że to właśnie w znacznej mierze dzięki temu dyskusja mogła mieć bardzo rzeczowy charakter i prowadzić do sformułowania konkretnych wniosków.

Wnioski te zapisywano w końcowym protokole spotkania, który również posiadał ściśle określony kształt. Składał się z maksimum 15 wypunktowanych zdań zgrupowanych w trzech blokach tematycznych, wskazujących kolejno na słabe strony aktualnego stanu duszpasterstwa w diecezji (*Uns stört und hindert. Daß muß sich ändern!* – *To nam przeszkadza i stanowi dla nas utrudnienie. To musi się zmienić!*), jego aspekty pozytywne (*Uns stärkt und fördert. Daß soll so bleiben!* – *To nas umacnia i mobilizuje. To powinno pozostać*) oraz perspektywy rozwoju przyszłościowego (*Uns führt weiter. So sehen wir es!* – *To prowadzi nas dalej. Tak to widzimy!*). Tak zredagowany protokół końcowy, będący wyrazem osiągniętego przez grupę konsensusu i podpisany przez wszystkich uczestników, przesyłany był do biskupa diecezjalnego, który pisemnie potwierdzał jego odbiór.

Trzon omawianej publikacji stanowi prezentacja tych właśnie protokołów wypracowanych przez 315 grup dyskusyjnych. Uzupełnieniem jest list biskupa diecezjalnego, zapraszający do refleksji nad pastoralną przyszłością diecezji, dokładne przedstawienie sposobu organizacji i przebiegu pracy grup oraz statystyczne podsumowanie obrazujące w liczbach i procentach udział w tymże przedsięwzięciu poszczególnych parafii i środowisk diecezjalnych. Z przedstawionych danych jasno wynika, że w konsultacji wzięły udział zasadniczo osoby w taki czy inny sposób aktywnie zaangażowane w życie Kościoła lokalnego. W efekcie uzyskane rezultaty obrazują nie tyle stan świadomości eklezjalnej przeciętnego wiernego diecezji Passau, ile raczej tego właśnie, bez wątplenia licznego acz specyficznego gremium. Warto o tym pamiętać czytając książkę.

Pewien niedosyt czytelnika budzić może fakt, iż wydawcy nie pokusili się o próbę syntezy zgromadzonego materiału, sygnalizując chociażby problemy i postulaty, które w opinii uczestników konsultacji zyskały rangę priorytetową. Ów brak można jednak usprawiedliwić kilkoma względami. Z jednej strony tego typu obiektywna a zarazem w miarę wyczerpująca synteza przekraczałaby ramy i tak już stosunkowo obszernej publikacji. Z drugiej zaś strony jasno określonym celem omawianej pozycji było jedynie przedstawienie rezultatów pracy grup refleksji pastoralnej, tak by mogła się z nimi zapoznać cała diecezja. Ponadto trzeba pamiętać, iż na tym etapie nie kończy się podjęta inicjatywa zmierzająca do duszpasterskiej odnowy diecezji Passau. W swym dalszym przebiegu, na podstawie uzyskanych dotąd wnikliwych rozeznań istniejącego stanu rzeczy i oczekiwań ci do ich przyszłego kształtu, podjęte zostaną konkretne kroki i decyzje zmierzające, jak formułuje to ostatnie zdanie publikacji, do tego „...by nasze duszpasterstwo zostało w sposób zdecydowany odciążone i mogło się dzięki temu skoncentrować na tym, co istotne” (s. 368).